

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دکتر علی شریعتی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته پژوهشگری علوم اجتماعی

بررسی ویژگی های شبکه ی اجتماعی همسرگزینی و تأثیر آن بر رضایت از زندگی زناشویی در بین مردان متاهل شهر مشهد

استاد راهنما:

دکتر محسن نوغانی

استاد مشاور:

آقای غلامرضا صدیق اورعی

تدوین:

علی سالار

شهریور ۸۹

تقدیر و تشکر

در آغاز این پژوهش و طی مراحل مختلف کار از راهنماییها، رهنمودها و مساعدت‌های مجموعه‌ای از اساتید و دوستان استفاده گردیده است. به نحوی که بدون وجود این راهنمایی‌ها و همکاری‌های رهگشا، انجام این پژوهش عملی نمی‌گردید.

لذا، بر خود لازم می‌دانم که از جناب آقای دکتر محسن نوغانی که در طول انجام کار با احاطه علمی بر موضوع شبکه همسرگزینی و روش تحلیل شبکه، جهت‌گیری‌های نظری و روشی را نظارت نمودند، تشکر و قدردانی ویژه بنمایم.

همچنین از جناب آقای دکتر غلامرضا صدیق اورعی که با راهنمایی‌ها و مشاوره‌های مفید و مؤثر در پیشبرد هر چه بهتر این پژوهش یاری نمودند، تشکر می‌نمایم.

و نیز از جناب آقای دکتر مسعود چلبی که در آغاز کار با راهنمایی‌ها و مشاوره‌های مفید و مناسب پاسخگوی ابهامات و سوالات حقیر بوده اند، تشکر می‌نمایم.

از آقایان مجید حیدری چروده، مهدی خنده رو، دکتر احمدرضا اصغریپور ماسوله، غلامرضا بابایی، مجید دانایی، آرش قهرمان و ابوالفضل شرفی که از نظرات ارزشمندشان در مسائل روشی و آماری، بسیار بهره بردم، صمیمانه سپاسگزارم.

و در نهایت از تمامی دوستان خوب و مهربانم بویژه سرکار خانم مهسا دیوسالار، آقای محمد جواد اکبری و جعفر محمدی که در تنظیم نهایی این کار مرا یاری نمودند کمال سپاسگزاری را دارم.

تقدیم بہ

پدر و مادر عزیزم

با کمال احترام

چکیده:

رویکرد تحلیل شبکه چه در وجه روشی و چه در وجه نظری از جمله رویکردهایی است، که توجه نظریه پردازان زیادی را به خود جلب کرده است؛ اما در کشور ما چندان رونقی نیافته است. این پژوهش با رویکرد نظری و روشی نو، به موضوع شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی و تاثیر آن بر رضایت از زندگی زناشویی در بین مردان متاهل شهر مشهد می پردازد. تحقیق حاضر در سطح شبکه های خود - محور انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق، مردان متاهل شهر مشهد و حجم نمونه این تحقیق ۱۸۰ نفر است که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای - طبقه ای، از سه منطقه بالا، متوسط و پایین شهر مشهد انتخاب شده اند. روش تحقیق، پیمایش و ابزار جمع آوری داده‌ها، مصاحبه بوده است. داده های این تحقیق مشتمل بر داده های رابطه ای و غیر رابطه ای بود. داده های مربوط به متغیرهای مستقل این تحقیق از نوع رابطه ای و داده های مربوط به متغیر های وابسته و کنترل این تحقیق از نوع داده های غیر رابطه ای یا انتسابی بوده است. یافته ها نشان می دهد که شبکه همسر گزینی مردان متاهل بطور متوسط شامل ۲ نفر می شود و بیش از ۸۰ درصد اعضای شبکه همسر گزینی، با فرد نسبت خویشاوندی داشته اند. یافته های مربوط به رگرسیون چند گانه نشان می دهد که در مجموع، مهمترین عوامل موثر بر رضایت از زندگی زناشویی عبارت است از: پایگاه اجتماعی - اقتصادی فعلی فرد، تعداد سالهای ازدواج کرده (یا همان سنوات ازدواج) و میزان تأیید اجتماعی شبکه همسر گزینی. این سه متغیر نزدیک به ۴۰ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کنند.

واژگان کلیدی:

شبکه اجتماعی همسرگزینی، ازدواج، رضایت از زندگی زناشویی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : طرح تحقیق
۲.....	بیان مساله.....
۵.....	اهمیت و ضرورت تحقیق:.....
۶.....	اهداف تحقیق:.....
	فصل دوم: ادبیات تحقیق
۸.....	پیشینه‌ی مربوط به شبکه‌ی اجتماعی و شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی.....
۳۰.....	پیشینه‌ی مربوط به رضایت از زندگی زناشویی:.....
۳۶.....	الف) جمع بندی پیشینه‌ی مربوط به شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی:.....
۳۷.....	ب) جمع بندی پیشینه‌ی رضایت از زندگی زناشویی:.....
۴۲.....	مبانی نظری:.....
۴۲.....	مقدمه:.....
۴۲.....	همسرگزینی.....
۵۰.....	رضایت از زندگی زناشویی:.....
۵۵.....	شبکه اجتماعی:.....
۵۶.....	مفهوم شبکه اجتماعی:.....
۶۱.....	شبکه اجتماعی همسرگزینی:.....
۶۱.....	ویژگی های شبکه اجتماعی:.....
۷۶.....	تطبیق مبانی نظری با موضوع همسرگزینی:.....
۷۶.....	ویژگی های ساختاری شبکه:.....
۸۰.....	ویژگی رابطه ای شبکه:.....
۸۳.....	ویژگی کارکردی شبکه:.....
۸۵.....	نسبت خویشاوندان موجود در شبکه همسرگزینی:.....

- تاثیر متغیرهای اجتماعی-اقتصادی بر ویژگی های ساختاری شبکه همسرگزینی: ۸۶
- فرضیات تحقیق: ۸۹

فصل سوم: روش تحقیق

- روش انجام تحقیق ۹۲
- طرح نمونه گیری ۹۵
- جامعه ی آماری ۹۵
- حجم نمونه ۹۵
- روش دستیابی به واحدهای نمونه ۹۵
- ابزار تحقیق ۹۷
- روایی ۹۷
- پایایی ۹۷
- تعریف عملیاتی متغیرها ۹۸
- روش های آماری تجزیه و تحلیل داده ها: ۱۰۱

فصل چهارم: یافته های تحقیق

- توصیف متغیر های تحقیق: ۱۰۵
- سیمای پاسخگویان : ۱۰۶
- سیمای شبکه همسر گزینی پاسخگویان: ۱۱۳
- آزمون فرضیات تحقیق: ۱۱۸
- تبیین متغیر رضایت از زندگی زناشویی (رگرسیون چند گانه): ۱۳۱
- تحلیل مسیر: ۱۳۴
- محاسبه ضرایب مسیر: ۱۳۷

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- مرور و بحث پیرامون یافته های توصیفی شبکه ی همسرگزینی و رضایت از زندگی زناشویی: ۱۳۹
- بحث پیرامون یافته های مربوط به فرضیات تحقیق: ۱۴۱
- بحث پیرامون یافته های مربوط به رگرسیون چندگانه: ۱۴۷

پیشنهادات موضوعی به محققین بعدی:	۱۴۸
مشکلات و محدودیت های تحقیق:	۱۴۹
منابع:	۱۵۰
پرسشنامه	۱۵۶

فهرست جداول

جدول ۱-۲- جدول متغیرهای مستقل موثر بر رضایت از زندگی زناشویی	۳۸
جدول ۲-۲- جدول فراوانی متغیرهای موثر بر رضایت از زندگی زناشویی	۳۹
جدول ۲-۳- محلات منتخب از نواحی منتخب	۹۶
جدول ۳-۳- حجم نمونه به تفکیک محلات منتخب	۹۶
جدول ۳-۴- آلفای کرونباخ سازه های تحقیق	۹۸
جدول ۳-۵- جدول تعریف عملیاتی	۹۸
جدول ۳-۶- آزمون های استنباطی مورد استفاده به تفکیک فرضیات تحقیق	۱۰۲
جدول ۴-۱- آماره های توصیفی متغیرهای مستقل، واسط و وابسته تحقیق	۱۰۵
جدول ۴-۲- آماره توصیفی سن پاسخگویان، سن همسر و مدت ازدواج بر حسب منطقه	۱۰۶
جدول ۴-۳- توزیع فراوانی مطلق و نسبی سن، سن همسر و مدت ازدواج پاسخگویان بر حسب منطقه	۱۰۷
جدول ۴-۴- آماره توصیفی پایگاه اجتماعی اقتصادی قبلی و فعلی پاسخگویان بر حسب منطقه	۱۰۸
جدول ۴-۵- آماره توصیفی و توزیع فراوانی نسبت پاسخگویان با همسر قبل از ازدواج بر حسب منطقه:	۱۰۸
جدول ۴-۶- توزیع فراوانی نسبت پاسخگویان با همسر قبل از ازدواج بر حسب منطقه:	۱۰۹
جدول ۴-۷- توزیع فراوانی نوع معرفی همسر (معرفی خود فرد به خانواده، یا معرفی دیگران)	۱۰۹
جدول ۴-۸- آماره توصیفی تعداد افراد معرفی کننده همسر بر حسب منطقه:	۱۱۰
جدول ۴-۹- توزیع فراوانی تعداد افراد معرفی کننده همسر	۱۱۰
جدول ۴-۱۰- توزیع فراوانی نسبت معرفی کنندگان همسر با پاسخگو	۱۱۱
جدول ۴-۱۱- توزیع فراوانی تحقیق یا عدم تحقیق در مورد همسر به تفکیک منطقه:	۱۱۱
جدول ۴-۱۲- توزیع فراوانی علت عدم تحقیق در مورد همسر	۱۱۲
جدول ۴-۱۳- توزیع فراوانی میزان رضایت زناشویی فرد	۱۱۲

- جدول ۴ - ۱۴- آماره های توصیفی ویژگی اندازه شبکه..... ۱۱۳
- جدول ۴ - ۱۵- آماره های توصیفی ترکیب شبکه..... ۱۱۳
- جدول ۴-۱۶- آماره توصیفی وضعیت جنسیتی شبکه همسرگزینی..... ۱۱۶
- جدول ۴ - ۱۷- توزیع فراوانی پایگاه اجتماعی- اقتصادی شبکه همسرگزینی :..... ۱۱۶
- جدول ۴ - ۱۸- توزیع فراوانی میزان حمایت اطلاعاتی شبکه تحقیق کننده..... ۱۱۷
- جدول ۴ - ۱۹- توزیع فراوانی میزان حمایت مشورتی شبکه مشورت دهنده:..... ۱۱۷
- جدول ۴ - ۲۰- توزیع فراوانی میزان حمایت فعلی شبکه اجتماعی همسرگزینی..... ۱۱۸
- جدول ۴-۲۱- آماره های مربوط به دو قسمت فرضیه اول..... ۱۱۸
- جدول ۴-۲۲- مشخصات مدل برازش داده شده برای فرضیه اول..... ۱۱۹
- جدول ۴ - ۲۳- آماره های مربوط به دو قسمت فرضیه دوم..... ۱۲۰
- جدول ۴ - ۲۴- مشخصات مدل برازش داده شده برای فرضیه دوم..... ۱۲۰
- جدول ۴-۲۵- آماره های مربوط به دو قسمت فرضیه سوم..... ۱۲۱
- جدول ۴-۲۶- مشخصات مدل برازش داده شده برای فرضیه سوم..... ۱۲۱
- جدول ۴-۲۷- خلاصه مدل - فرضیه چهارم..... ۱۲۲
- جدول ۴- ۲۸- آماره های تحلیل واریانس- فرضیه چهارم..... ۱۲۲
- جدول ۴-۲۹- ضرایب رگرسیونی - فرضیه چهارم..... ۱۲۲
- جدول ۴ - ۳۰- آماره های مربوط به دو قسمت فرضیه پنجم..... ۱۲۳
- جدول ۴ - ۳۱- مشخصات مدل برازش داده شده برای فرضیه پنجم..... ۱۲۳
- جدول ۴ - ۳۲- خلاصه مدل - فرضیه ششم..... ۱۲۴
- جدول ۴ - ۳۳- آماره های تحلیل واریانس- فرضیه ششم..... ۱۲۴
- جدول ۴ - ۳۴- ضرایب رگرسیونی - فرضیه ششم..... ۱۲۴
- جدول ۴ - ۳۵- خلاصه مدل - فرضیه هفتم..... ۱۲۵
- جدول ۴ - ۳۶- آماره های تحلیل واریانس- فرضیه هفتم..... ۱۲۵
- جدول ۴-۳۷- ضرایب رگرسیونی - فرضیه هفتم..... ۱۲۵

- جدول ۴ - ۳۸- ضریب همبستگی پیرسون- فرضیه هشت الف، قسمت اول ۱۲۶
- جدول ۴-۳۹- ضریب همبستگی پیرسون- فرضیه هشت ب، قسمت اول ۱۲۶
- جدول ۴- ۴۰- ضریب همبستگی پیرسون- فرضیه نهم..... ۱۲۷
- جدول ۴- ۴۱- آماره توصیفی متغیر تعداد زنان و مردان در شبکه همسرگزینی..... ۱۲۷
- جدول ۴- ۴۲- آزمون مقایسه میانگین یک نمونه مستقل - فرضیه دهم..... ۱۲۷
- جدول ۴-۴۳- آماره توصیفی متغیر تعداد خویشاوندان و غیر خویشاوندان در شبکه همسرگزینی ۱۲۸
- جدول ۴-۴۴- آزمون مقایسه میانگین یک نمونه مستقل - فرضیه یازدهم..... ۱۲۸
- جدول ۴- ۴۵- خلاصه مدل - فرضیه دوازدهم..... ۱۲۸
- جدول ۴- ۴۶- آماره های تحلیل واریانس- فرضیه یازدهم..... ۱۲۸
- جدول ۴- ۴۷- ضرایب رگرسیونی - فرضیه یازدهم..... ۱۲۹
- جدول ۴- ۴۸- خلاصه مدل - فرضیه سیزدهم..... ۱۲۹
- جدول ۴- ۴۹- آماره های تحلیل واریانس- فرضیه سیزدهم..... ۱۲۹
- جدول ۴- ۵۰- ضرایب رگرسیونی - فرضیه سیزدهم..... ۱۲۹
- جدول ۴-۵۱- خلاصه مدل - فرضیه چهاردهم..... ۱۳۰
- جدول ۴-۵۲- آماره های تحلیل واریانس- فرضیه چهاردهم..... ۱۳۰
- جدول ۴- ۵۳- ضرایب رگرسیونی - فرضیه چهاردهم..... ۱۳۰
- جدول ۴-۵۴- خلاصه مدل رگرسیون چندگانه..... ۱۳۱
- جدول ۴- ۵۵- ضرایب رگرسیون رگرسیون چندگانه..... ۱۳۲
- جدول ۴- ۵۶- آزمون کولموگروف- اسمیرنف..... ۱۳۳
- جدول ۴- ۵۷- آماره های برازش مدل مسیر..... ۱۳۵
- جدول ۴- ۵۸- ضرایب مسیر مستقیم، غیر مستقیم و کل تحلیل مسیر..... ۱۳۷
- جدول ۵- ۱- خلاصه نتایج فرضیات تحقیق..... ۱۴۱
- جدول ۵- ۲- ضرایب مدل رگرسیون..... ۱۴۶

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۱ - نمودار هرم سنی ایران و استان خراسان رضوی در سال ۸۵..... ۲
- نمودار ۱-۲ - نمودار مراحل تصمیم گیری..... ۴۲
- نمودار ۲-۲ - نمودار طرق آشنایی با همسر..... ۴۴
- نمودار ۳-۲ - ویژگی های شبکه اجتماعی..... ۶۱
- نمودار ۴-۲ - انواع پیوندهای ego و دیگران..... ۶۷
- نمودار ۵-۲ - نمودار فرضیه اول..... ۷۷
- نمودار ۶-۲ - نمودار فرضیه دوم..... ۷۸
- شکل ۲-۷ - نمودار فرضیه سوم..... ۷۹
- نمودار ۸-۲ - نمودار فرضیه چهارم..... ۸۰
- نمودار ۹-۲ - نمودار فرضیه پنجم..... ۸۱
- نمودار ۱۰-۲ - نمودار فرضیه ششم..... ۸۲
- نمودار ۱۱-۲ - نمودار فرضیه هفتم..... ۸۳
- نمودار ۱۲-۲ - نمودار فرضیه هشتم..... ۸۴
- نمودار ۱۳-۲ - نمودار فرضیه نهم..... ۸۵
- نمودار ۱۴-۲ - نمودار فرضیه دوازدهم..... ۸۷
- نمودار ۱۵-۲ - نمودار فرضیه سیزدهم..... ۸۷
- نمودار ۱۶-۲ - نمودار فرضیه چهاردهم..... ۸۸
- نمودار ۱۷-۲ - نمودار مدل تحلیل نظری..... ۸۸
- نمودار ۴-۱ - نمودار p-p نرمال باقیمادهی استاندارد شدهی رگرسیون..... ۱۳۳
- نمودار ۴-۲ - نمودار مسیر..... ۱۳۴

فصل اول:

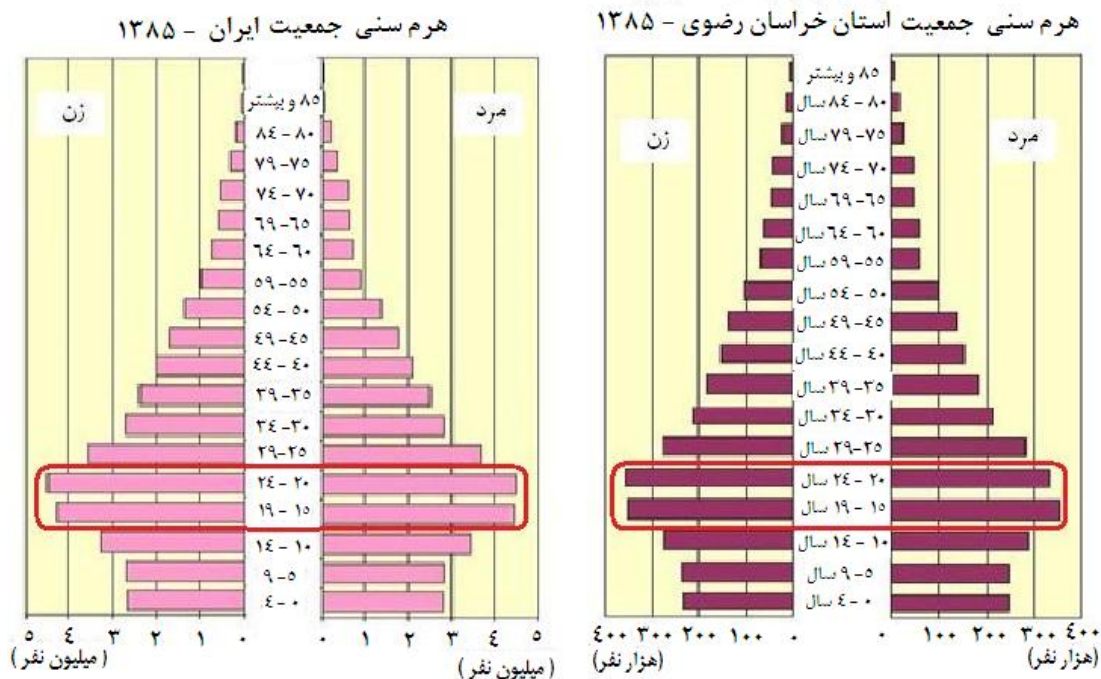
کلیات

بیان مسأله:

"جهان متشکل از شبکه های اجتماعی است، نه گروه ها" (دورین، ۲۰۰۱: ۸۴) با بررسی دقیق روابط افراد و سایر موجودیت های اجتماعی در شبکه، ویژگی های جامعه مورد نظر را خواهیم شناخت. رویکرد شبکه های اجتماعی در کشور ما هنوز به طور شایسته جای خود را باز نکرده و مخصوصا در حوزه موضوعات همسرگزینی و ازدواج بکار نرفته است. در کشور ما با وجود اهمیت زیاد مسأله، کمتر مطالعاتی در این زمینه انجام شده است. تأکید اصلی پژوهش حاضر بر رویکرد شبکه های اجتماعی در حوزه همسرگزینی است.

مسائل و موضوعات مهم هر جامعه ای بسته به وضع جمعیتی آن جامعه تغییر می کند. وضع جمعیت جامعه ی ایران نیز مسائل و موضوعات خاصی را اقتضا می کند که در زیر به یکی از مهمترین آنها اشاره می کنیم. نمودار زیر، نمودار هرم سنی جمعیت ایران و استان خراسان رضوی است که به استناد آمارهای آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵، از سوی مرکز آمار ایران تهیه شده است.

منبع: مرکز آمار ایران

نمودار ۱-۱- نمودار هرم سنی ایران و استان خراسان رضوی در سال ۸۵

طبیعی است که این جمعیت جوان، با موضوعات و مسائل اجتماعی خاصی روبرو است که نیازمند توجه ویژه ای می باشد. ازدواج، یکی از موضوعاتی است که همواره یکی از دغدغه ها و اولویت های مسئولین و سیاستگذاران اجتماعی به شمار رفته و می رود. ازدواج همانند سایر پدیده های اجتماعی عملی است که تحت کنترل دقیق و در مواردی نگران جامعه صورت می گیرد. وجود هنجارهای اجتماعی و رسوم خاص مربوط به ازدواج در طول تاریخ گواه همین مدعاست.

همانطور که از نمودار صفحه‌ی قبل دریافت می شود، در سال ۸۵، گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ سال (که با خط قرمز در نمودار مشخص شده)، بیشترین میزان جمعیت را نسبت به سایر گروه های سنی داراست. این گروه سنی، هم در استان خراسان رضوی و هم در ایران، ۲۵ درصد از کل جمعیت را به خود اختصاص داده است. گروههای سنی ۱۵ تا ۲۴ ساله، در حال حاضر (یعنی در سال ۱۳۸۹) به سن ۱۹ تا ۲۸ سالگی رسیده اند که در واقع در سنین مناسب برای ازدواج قرار دارند. بر اساس آخرین سرشماری مرکز آمار ایران که در سال ۱۳۸۵ صورت گرفته، میانگین سن ازدواج مردان ۲۶/۲ بوده است. بنابراین می توان گفت که از حیث جمعیتی، موضوع ازدواج، موضوع مهمی است که به فراوانی در این دوره زمانی در حال رخ دادن است. از طرفی تحقیقات انجام شده نشان داده‌اند ۴۸ درصد طلاقها در ۴ سال اول زندگی مشترک رخ می‌دهد (همشهری آنلاین، ۱۳۸۶/۵/۳۰). همچنین نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد که ۲۹ درصد طلاقها پس از گذشت ۵ تا ۹ سال، ۱۳ درصد پس از ۱۰ تا ۱۴ سال و ۱۵ درصد نیز پس از گذشت ۱۵ تا ۱۹ سال از زندگی مشترک به وقوع می‌پیوندد؛ ضمن این که بیشترین فراوانی وقوع طلاق (حدود ۵۴ درصد) در سنین ۱۶ تا ۳۵ سال رخ می‌دهد. آمارها نشان می‌دهد که ۳/۱۶ درصد طلاقها در یکسال اول زندگی و ۱۳/۸ درصد نیز در فاصله یک تا دو سال اتفاق می‌افتد که یکی از علل آن می‌تواند انتخاب نادرست همسر باشد.

ازدواج درخلاً صورت نمی‌گیرد؛ به این معنا که همواره افرادی غیر از خود فرد در فرآیند انتخاب همسر دخالت می‌کنند. در فرهنگ جامعه ی ایرانی، اعضای خانواده، خویشاوندان، آشنایان و دوستان از جمله افرادی هستند که هر کدام به نوبه ی خود در زمینه های گوناگون نظیر آشنایی، معرفی، مشورت، تحقیق و بررسی، ارزیابی، خواستگاری و سرانجام‌گزینش همسر حضور داشته و تاثیرگذار می‌باشند. اما "در فرآیند ازدواج ایران، همسریابی و گزینش همسر آرام آرام از یکدیگر منفک می‌شوند. به طوری که جوانان به مرور در جریان مرحله ی اول (همسریابی) فعال تر می‌شوند. اما به هنگام اتخاذ تصمیم نهایی که مستلزم ارزیابی و داوری است کار والدین و بزرگترها آغاز می‌شود." (ساروخانی، ۱۳۸۸: ۱۴۱) در جامعه شناسی مجموعه افرادی که در رابطه اجتماعی با فرد بوده

و در فرایند همسرگزینی تاثیرگذار می باشد، ذیل مفهوم «شبکه اجتماعی» قرار می گیرد. شبکه اجتماعی بر مجموعه ای از کنشگران و پیوند-رابطه-های میان آنها اشاره دارد (میزوزچی^۱، ۱۹۹۴: ۳۳۰؛ اوت^۲، ۲۰۰۲؛ بوتز^۳، ۲۰۰۸: ۱۴؛ فلملی^۴، ۲۰۰۳: ۳۸۹، فلملی و اسپرچر^۵، ۲۰۰۰). یک شبکه اجتماعی، شامل یک دسته یا دسته هایی از کنشگران و رابطه یا روابط تعریف شده برای آنان است. وجود همین روابط یا پیوندها ویژگی تعیین کننده و اساسی شبکه اجتماعی است. (وسرمن و فاست^۶، ۱۹۷۷: ۴) شبکه های اجتماعی ویژگی های گوناگونی نظیر تنوع شبکه^۷، نوع شبکه^۸، اندازه شبکه^۹، ترکیب شبکه^{۱۰}، نوع پیوند^{۱۱} و ... دارد که در جامعه شناسی و پژوهش اجتماعی، رویکرد تحلیل شبکه اجتماعی^{۱۲}، به بررسی این ویژگی ها و پیامدهای آنها می پردازد.

از جمله مفروضات رویکرد نسبتاً نوپای تحلیل شبکه می توان موارد زیر را برشمرد:

"کنشگران و کنش هایشان، بیشتر به صورت واحدهایی با وابستگی متقابل تلقی می شوند تا واحدهای خودمختار و مستقل

۱. پیوند های رابطه ای میان کنشگران به عنوان کانالهای انتقال یا جریان منابع مادی یا غیر مادی تلقی می شود

۲. مدل های شبکه ای ساختار های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و غیره را به عنوان الگوهای نهایی روابط میان کنشگران مفهوم سازی می کند.

مدل های شبکه ای که بر افراد تمرکز می کنند، محیط ساختاری شبکه را به عنوان ایجادکننده فرصتها یا محدودیت های کنش افراد می بیند. " (وسرمن و دیگران، ۱۹۷۷: ۴) به عبارت دقیق تر "ساختار روابط بین کنشگران و جایگاه کنشگران فردی در شبکه، پیامدهای نگرشی، ادراکی و

1 - Mizruchi

2 -Otte

4 - Buts

4 -Flemlee

5 -Flemlee & sprecher

6 -Wasserman&Faust

7 -Network diversity

8 - Network type

9 -Network size

10 -Network composition

11 - Type of tie

12 -Social network analysis prespective

رفتاری مهمی هم برای واحدهای فردی و هم برای نظام، به عنوان یک کل در بر دارد." (نوک و کاکلینسکی، ۱۳۸۷: ۱۳-۱۴).

بر اساس تعاریف بالا از شبکه های اجتماعی، می توان "شبکه اجتماعی همسرگزینی ماقبل زندگی زناشویی"^۱ را اینگونه تعریف کرد:

شبکه اجتماعی همسرگزینی، مجموعه ای از روابط بین کنشگران اجتماعی است که به شیوه های گوناگونی (از جمله معرفی، تحقیق، تصمیم نهایی و ارزیابی و....) در فرایند همسرگزینی دخالت می کنند. تحقیقات مختلفی مؤید دخالت و تأثیر شبکه های اجتماعی هستند.^۲

شبکه های اجتماعی همسرگزینی با نقشی که در فرایند همسرگزینی دارند، می توانند به تشکیل خانواده یا ازدواج فرد با فرد دیگری منجر شوند. این ازدواج می تواند به صورتی باشد که زوجین از زندگی شان راضی باشند یا بالعکس از زندگی شان راضی نباشند. برای اینکه بتوانیم ویژگی های شبکه اجتماعی همسرگزینی فرد را مورد قضاوت قرار دهیم و کارایی یا عدم کارایی شان را نشان دهیم، رضایت افراد از زندگی زناشویی شکل گرفته را مورد بررسی قرار می دهیم. بنابراین مسأله تحقیق حاضر عبارت است از:

۱. ویژگی های شبکه اجتماعی همسرگزینی در میان مردان متأهل شهر مشهد چگونه است؟
۲. ویژگی های شبکه های اجتماعی همسرگزینی (ماقبل زندگی زناشویی) چه رابطه ای با رضایت از زندگی زناشویی دارند؟

اهمیت و ضرورت تحقیق:

نهاد خانواده، یکی از مهمترین نهادهای اجتماعی است که برای نظام اجتماعی کل و سایر نهادها، کارکرد اجتماعی مثبت دارد. همین کارکرد های مهم اجتماعی است که باعث شده بعضی از متفکران و جامعه شناسان، خانواده را مهمترین نهاد اجتماعی در جامعه بدانند (مثال: ویلیام گاردنر، ۱۳۸۶). همانطوری که بیان شد، شکل مشروع و پسندیده تشکیل خانواده در فرهنگ ایرانی، ازدواج است. انتخاب همسر به عنوان پیش شرط تشکیل خانواده یکی از حساس ترین اعمالی است که از سوی عامل اجتماعی صورت می گیرد، زیرا انتخاب صحیح همسر، به تشکیل خانواده ی سالم می انجامد؛ خانواده ای که اولین و مهمترین محیط برای جامعه پذیر کردن افراد است و از طریق این

¹Mate selection social networks premarital

۲ ر.ک: فصل دوم تحقیق، شبکه های اجتماعی همسرگزینی (تحقیقات داخلی و خارجی)

فرایند به انسجام اجتماعی می انجامد. در حالت عکس آن؛ یعنی، انتخاب ناصحیح همسر، نهاد خانواده برخلاف کارکرد مثبت مورد انتظار آن، منشأ نزاع و تربیت فرزندان منحرف و سرخورده شده، و حتی در اکثر اوقات منجر به طلاق می گردد که این امر نیز خود منشأ مسائل اجتماعی دیگری خواهد شد. بنابراین، در راستای پیشگیری از تشکیل خانواده و به تبع آن جامعه ای ناسالم ضروری به نظر می رسد که به شناسایی و تحلیل دقیق شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی ماقبل زندگی زناشویی و پیامد های آن در بنیان خانواده بپردازیم.

علی رغم اهمیت این موضوع، تحقیقات رایج پیرامون رضایت زناشویی در ایران، به موضوع شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی نپرداخته اند و اگر هم به آن توجه شده معمولاً به عنوان یک موضوع فرعی و کم اهمیت بوده و حجم اندکی را در تحقیقات به خود اختصاص داده است که از این حیث، خلایق در تحقیقات و ادبیات مربوط به ازدواج و همسرگزینی احساس می شود. مجموعه ی نکات فوق، ما را بر آن داشته تا به شناسایی دقیق و علمی شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی و یکی از پیامدهای آن در زندگی زناشویی (رضایت از زندگی زناشویی) در بین مردان متأهل بپردازیم.

اهداف تحقیق:

هدف توصیفی:

- توصیف خصوصیات شبکه اجتماعی همسرگزینی

هدف تبیینی:

- تبیین رابطه این خصوصیات و رضایت از زندگی زناشویی

فصل دوم:

ادبیات تحقیق

پیش‌درآمد:

در این فصل از تحقیق به مرور اجمالی تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور پیرامون موضوعات شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی و رضایت از زندگی زناشویی پرداخته خواهد شد. بدین منظور، ابتدا پیشینه مربوط به شبکه‌ی اجتماعی و شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی و سپس پیشینه‌های مربوط به رضایت از زندگی زناشویی را به ترتیب ذیل بررسی می‌شود:

۱. پیشینه‌های مربوط به شبکه‌ی اجتماعی و شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی:

۱.۱. پیشینه‌ی تجربی داخلی

۲.۱. پیشینه‌ی تجربی خارجی

۲. پیشینه‌ی مربوط به رضایت از زندگی زناشویی:

۱.۲. پیشینه‌ی داخلی

۲.۲. پیشینه‌ی خارجی

لازم به ذکر است که ترتیب پیشینه‌ی تجربی هر بخش، بسته به میزان ارتباط آن با موضوع تحقیق ماست، یعنی تحقیقاتی که بیشترین ارتباط را با موضوع ما دارند در ابتدا و تحقیقاتی که ارتباط کمتری با موضوع دارند در انتهای هر بخش آورده می‌شود.

۱. پیشینه‌ی مربوط به تحقیقات شبکه‌ی اجتماعی و شبکه‌ی اجتماعی همسرگزینی

۱.۱. پیشینه‌ی داخلی

اغلب تحقیقات داخلی انجام شده، تاکنون به بررسی انحصاری شبکه‌های اجتماعی نپرداخته‌اند، اما از نظر محتوایی کم و بیش به موضوع شبکه‌ها نزدیک می‌باشند، بر همین مبنا، در این بخش به نکاتی از تحقیق اشاره خواهد شد که روشنگر ابعاد و زوایای موضوع تحقیق باشند.

محمد نیایی بایگی (۱۳۸۶) در تحقیقی به بررسی ویژگی‌های شبکه‌ی اجتماعی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه مازندران پرداخته است. وی بدنبال پاسخگویی به این سوالات بود که شبکه‌ی اجتماعی دانشجویان به لحاظ ساختی (حجم و ترکیب)، تعاملی (شیوه تماس و میزان احساس صمیمیت) و کارکردی (دریافت حمایت از شبکه و ارائه حمایت به شبکه در ابعاد مالی، عاطفی و اطلاعاتی) چه ویژگی‌هایی دارد و اینکه بین ویژگی‌های ساختی، تعاملی و کارکردی شبکه با جنسیت، وضع تاهل، وضع اشتغال و نوع دانشکده‌ی آنها چه رابطه‌ای وجود دارد. جامعه‌ی آماری این تحقیق تمامی دانشجویان سال آخر دوره‌ی کارشناسی دانشگاه مازندران ۸۶-۸۷ بوده و حجم نمونه‌ی این تحقیق ۲۹۰ نفر بوده که نهایتاً داده‌های مربوط به ۲۶۸ نفر مورد بررسی قرار گرفت.